

ОБЛЫСТЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

Ақтөбе 100

1924-2024 ЖЫЛ

ЖУЗ ЖЫЛ ЖЫЛНАМАСЫ

4870220330029

Екі мыныншы жылдардың бас кезі болатын. Алматыдан шығатын республикалық «Қазақстан» журналының бас редакторы, студенттік көздеңі жолдастым Қоңысбек Ботбай телефон арқылы хабарласып, Ақтебеде жүйрік баптайтын бір азамат бар екенін айттып, сол кісі туралы мақала жазып беруімді өтінді. Болашақ кейіпкерім өзім сырттай білетін, бірақ бұған дейін кездеслеген Жұмаш Ізбасаров болып шыбы. Қаланың ескі бөлігіндегі бұрыннан «Березка» деп аталып келген сөүлетті дүккенін алдында кездесіп, екеуміз әңгіме тиегін ағытты.

Сол кезде алпыстың үстіне көтерілгенімен, жүріс-тұрысы ширак, кеуделі, қағілес қымылды, сөзі де, ісі де мығым адам екені көрініп тұрды. Жас арамыз жиырма жылдай болғанымен, оның адам жатырқамайтын ашықтығынан болар, шамалыдан кейін бір-бірімізді баяғыдан бері білетіндей әдемі күйге түсті.

Әзі 1939 жылдың мамыр айының оныншы жүлдэзында Атырау облысының Мақат ауданына қарасты Былқылдақты дег атлатын ауылдың көнеш аумағында дүниеге келген екен. Әкесі Әтегали, анасы Хафіза осындағы «Ақ күй» дег атлатын колхозда еңбек етіп, шаруаларын абырайлы атқарған, қарапайым тірлігімен қоңыр күй кешен.

Киелі топырақта дүниеге келіп, жас балаң кезінен жақсылыққа үйр болып, үлкендірін әңгімесін тындал есken Жұмаштың санасында сол кезден-ақ қазақ халқының тәуелсіздік жолында күрескен Тобанияз Әлніязұлы, еліне қалтқысыз қызмет етіп, рухани нұрландырган Абдолла хазірет, жырымен айналасына өнеге таратқан Абыл, Нұрим, Ақтан Керей, Закария сынды ақындар, атамекенді жау шапқыншылығынан қорғаган Қосай, Қонай, Ер Жанақ, Төлеп, Мырзатек сектілді батыр бабалар есімдері жатталып қалғанға үксайды.

Балалық шағы соғыс жылдарындағы жадау-жүдеу, ер-азаматтары майданға аттанып, қабағы кіреуке тартқан ауылда өскенімен жас Жұмаш кішкентайынан алға үмтүліп, қатарынан қалуды намыс көріп жетіледі. Ол 1946 жылы Сағыз станциясындағы №4 орталық мектептің есігін ашып, қолына алғаш рет әліппе кітаптың үстайды. Әке-шешесі еңбек ететін колхозда білім ошағы болмағандықтан төртінші кластан бастап Қенбай, Мақат, Доссор, Құлсары орта мектептерінде оқыды. Бірде таныс, бірде туыс-ағайындардың үйінде жатса, енді бір реттерде интернаттың дәмін татады. Ақырында Құлсарыдағы Абай атындағы орта мектепті ойдағыдай бітіріп шыгады.

Кейінірек, есейтен шағында қарап отырса, сол ер жерде оқығаның да зияны болмағанға үксайды. Кейір қатарластарына қарғанда туган үйінен тыста көбірек жүріп, тіршіліктің тарауларына тереңірек үніліп, өз күшімен өмір сүрге ертерек бейімделген екен.

Елуінші жылдардың ортасынан сол уақытта Қенес Одағы дег атлатын алып мемлекетте соғыстан кейінгі қарған халық шаруашылығын қалпына келтіру, жаңа өндірісті өркендует сияқты ауқымды жұмыстар жүзеге асырылып жатты. Алтыншы бесжылдықтың екінші жылдарында Бүкілодақтық комсомолдық қозғалыстар көнінен өріс алды. Соның бірі — Теміртау қаласындағы Қазақстан Магниткасы құрылышы еді. Қазіргі Қарғанды металлургия зауытының құрылышына жасесірім жігіт Жұмаш Ізбасаров та осылайша комсомолдық жолдамамен барды. Бүкіл Қенес Одағы бойынша жан-жақтан ағылып келіп жатқан сан үлттың екілдері арасында қаршадай қазақ баласы жігерімен де, күш-куатымен де ешкімнен кем түсken емес...

Алғашқы таныстырылған барысында өмірбаянын осылайша ерген Жұмаш ағаның әңгімесі жадымда сақталып-ақ қалыпты. Оның үстіне осы кездесуден соң жазылған мақалам аталаған журналда мол таралымен жарияланып, бүкіл елге тарады.

Ілгері үмтүлістар кезеңі

Тіршілік заңы белгілі бір үгым аясына сия бермейді. Кімнің алдында не күтіп тұр — ешкім де білмейді. Жас кезімізде шешелеріміз «Бармақтай бақ берсін!» дег жи айттын. Ақсақал атапарымыз қолдарына су құйған сайын «Бақытты бол!» деген баталарын беруден жаңылмайтын.

Жұмаш та жас шағынан осындағы жақсы үміттер жетегінде есті. Теміртаудағы үш жылғы жұмысы оны шыншады, өмір са-

ДАРҚАН ДАЛАНЫҢ ПЕРЗЕНТІ ЕДІ...

Алпысыншы-жетпісінші жылдардағы студент аға-апаларымыздың
Ажуріс-тұрысы, іс-қымылдары сол кезеңде мектепте оқытын бізге ерекше әсер ететін. Олар сонау Алматыдан, осы Ақтөбеден туған ауылдарына каникула қайтқанда ерекше мәдениет лебін ала келетін, іздерінен ерген кейінгі жас буынға үлгі көрсетіп, өздеріндегі болуға үмтүлдіратын.
Бүгінгі күні өмірден өткеніне жылдың жүзі болған Жұмаш Ізбасаров аға да сол жарасымды лектің екілі болатын.
Өткеннің өнегесі ешқашан да үмтүлмайды. Сондықтан да біз ғибратты ғұмырында талай жақсылықтың жаршысы болған абзал жаның, елдің айбарлы азаматының білік тұлғасын әл-қадірімізше жария етуді жөн көрдік.

бақтарын үрретті, қабырғасын қатайтты, буынын бекітті. Құрылыхасында талай дос тапты, жолдастық сыйнынан өтті. Қатарлас құрдастарының кейір екі-үш жыл еңбек етіп, жоғары оку орындарына түсуге идетті. Болашақ зауытта жұмыс істеу үшін металлург болуды қалағандары ма- мандық игеру үшін Украинаның Днепроп- зержинск қаласына аттанып жатты. Осын- дай екінші ойда жүргенінде елден жет- кен хабар әкесінің науқастанып жатқанын білдірді. Шешім тез қабылданды. Ауылға

қатысып, көптеген даңқты палуандардың жауырнын жерге тигізгені қазақ еліне үлкен абырай әкелді.

Ол Алматыда оқыған студенттер арасында еркін күрестен КСРО спорт шебері атағын алған алғашқы палуан.

1965 жылы институттың малдәрігерлік факультетін бітірген жас маман Жұмаш Ізбасаров жолдамамен елге келіп, Байғанин ауданындағы «Сағыз» совхозының бас мал дәрігері қызметіне кірісті. Сол кезде өзімен қатар студенттік жылдарды бір-

шеберлері Рахман Қылышбаев, Асқар Қылышев, бас зоотехник Бақберген Ахметов, ферма менгерушілері Шайқы Дәржанов, Қайыр Жаманов, мал дәрігерлері Әмірхан Мұхтарбаев, Жүсіп Асарбаев сынды өз ісіне берілген еңбек адамдарымен етene арапасып, абройлы еңбек етті.

Шұбарталуықтардың бастамасына сәйкес қой шаруашылығына жастарды тарту да осы кезеңде сәйкес келді. Сол тұста «Жас дәүрөн», «Алтын арай» және «Жасулан» комсомол жастар шопандар бригадасы құрылды. Жұмаш аға мектеп түлектерін ерекше қамқорлыққа алғып, оларға ақыл-көңестерін айттып, бір жағынан еңбекке баулып, екінші жағынан келешекте жоғары білім алуулары көркөтінде айттып, көмек қолын созды.

«Сағыз» совхозы сонау жылдары қой шаруашылығын дамыту, оның өнімдерін мемлекетке өткізу бағытында ірі жетістіктеге қол жеткізді. Бұл іргелі өстірде бас мал дәрігері Жұмаш Ізбасаров зор үлес қости.

Кейінірек Темір совхоз-техникимы директорының өндіріс жөніндегі орынбасары болып жүргенінде ол көптеген ғылыми-практикалық жаңалықтарды енгізіп, нұсқаулық кітапшаларын шығарады. Сейтіп, шаруашылықтың рентабельді жұмыс істеуіне жол ашады. Облыста ол осылайша ісқер үйімдистарды, жаңа шын маман, жаңалықтың қолдауышы ретінде танылды.

Ал Мейрамхан Себдайрықзы елдең қызметінде аз ғана күнде ауылдық аурухананың шырайын көлтірді. Сырқаттарды емдеумен қатар, түрлі аурулардың алдын алу шаралары тиянақты жүргізілді. Елді мекендей қандай мекеме, үйімдар, мектеп болмасын, ең алдымен, тазалыққа мән беретін болды. Бұл іste бас дәрігер Мейрамхан Себдайрықзына фельдшер-медбикеле Үлша Сағындықова, Айғаным Сағызбаева, Жамал Құлманова мен Әзип Табылдинна сенімді көмекші болды.

Жұмаш аға мен Мейрамхан апанаң жарасты отбасында бес перзент дүниеге келді. Ер балалар, оның ішінде Еркін мен Қайрат әкелеріне еліктеп, кішкентайынан күрестен айналысты. Олардың ортасында еркелеп есken Назгул — бүгінде анасының сүйеніші, бауырларының тілекшісі. Ал Жұмаш ағаның өзі ауылда еңбек етеп жүріп, үлкен жарыстарға қатысын тоқтатқан жок.

Зейнет демалысына шықан соң да ол бір саттында тапқан емес. Жүйрік аттарды баптады, бәйгеге қости. Сонымен қатар қазақ спорттың дамуына елеулі үлес қости, жас таланттарды көтермелеп, оларды үдай қолдана отырды. Әлемдік деңгейде күрес өнерінен есімдері танылған спортшылар Нұрсилам Санаев, Юсуп Батырмұраев осы Ізбасаровтар өзілітінің қамқорлығымен білік аренада шықты.

...Ана бір жылдары Жұмаш ағаның жүйріктеріне жанкүйер болып тұрганын сирткінан бір көріп, сүйсіненім бар-ды. Ақтөбе ипподромында үлкен бір байге өтіп жатты. Қалың топтың ортасында тұрган жаңа шын жаңыламалыктың шығаралықтарынан үлкен бір шаруа тізгінің ұстаганына бір жағы мақтаныш сезіміне бөленип, екіншіден бұрынғыдай көз қырын салып, үлкен үй болып кетуіне тілектестік ниетпен жүргенін де көпшілік үмтүлтән емес.

«Сағыз» совхозы сол жылдарды мал шаруашылығы еркендеген, оның ішінде бірыңғай қой есірге бағыт ұстаган үлкен шаруашылық еді. Шопан таяғын берік Социалист Еңбек Ерлері Қылыш Төлепов, Қенес Біркұлақов, Ленин ордені шопандар Қапиз Шалқарбаев, Сундет Хисамединов, «Құрмет белгісі» орденінің

ге өткізіп, астанада медицина институтын бітірген Алматының ару қызы Мейрамхан Себдайрықзымен жұп жақастырып, әзілке әдемі келін түсірді.

Бұл алдағы үлкен жолдың бастауы еді.

Еңбектен бақыт тапқан шақ

Сонымен, 1965 жылы олардың жас отауы «Сағыз» совхозының орталығы Ногайты ауылынан бір жылы леп әкелгендей болды. Ең алдымен ынтымағы үйісінде елді мекенде екі жас маман қызы іске кірісті.

Жалындаған жиырма бестің үстіне енді іліккен Жұмаш бірінен соң бірі жалғасып жаттын науқандық жұмыстарға арапасты да кетті.

Алдында ақыл айттар ағасы Өтөу бар. Бұрыннан осындағы шаруашылықта техника жөндеу саласында еңбек етіп келе жатқан ол інісінің студенттік көзінде де, шаңырақ көтерген түсінде да қамқорлығын аяган емес. Енді сонынан ерген қарасының совхоздағы үлкен бір шаруа тізгінің ұстаганына бір жағы мақтаныш сезіміне бөленип, екіншіден бұрынғыдай көз қырын салып, үлкен үй болып кетуіне тілектестік ниетпен жүргенін де көпшілік үмтүлтән емес.

«Сағыз» совхозы сол жылдарды мал шаруашылығы еркендеген, оның ішінде бірыңғай қой есірге бағыт ұстаган үлкен шаруашылық еді. Шопан таяғын берік Социалист Еңбек Ерлері Қылыш Төлепов, Қенес Біркұлақов, Ленин ордені шопандар Қапиз Шалқарбаев, Сундет Хисамединов, «Құрмет белгісі» орденінің

